

Aan de Minister voor Rechtsbescherming
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Per mail verstuurd aan V.H. Smeets en I. van den Tillaart

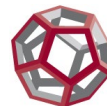
Datum : 29 juni 2023
Contactpersonen : L. van Gaal en F.A.A.M. van der Veen
E-mail : Adviescollege.levenslanggestraften@rechtspraak.nl
Onderwerp : Advies inzake de vormgeving van de levenslange gevangenisstraf tot aan de herbeoordeling

Geachte heer Weerwind,

Bij brief van 14 maart 2023 heeft u het Adviescollege Levenslanggestraften (hierna: Adviescollege) gevraagd om u te adviseren over de vormgeving van de levenslange gevangenisstraf tot aan het moment van de herbeoordeling. Het Adviescollege maakt graag gebruik van de mogelijkheid om u te adviseren en biedt u hierbij het advies aan.

In het advies worden allereerst enkele inleidende opmerkingen gemaakt en kaders geschetst, waarna wordt ingegaan op algemene aandachtspunten die zien op de (gehele) detentieperiode. Vervolgens wordt ingegaan op de vijf vragen zoals geformuleerd in de adviesaanvraag. Tot slot worden enkele kanttekeningen geplaatst bij de voorgenomen beleidswijziging wat betreft de herbeoordeling. Zoals ook beschreven in de inleidende opmerkingen ziet de adviesaanvraag niet op de herbeoordeling. Tegelijkertijd moet bedacht worden dat het adviestraject, de beslissing over de toelating tot de re-integratiefase en de vraag welke re-integratieactiviteiten worden aangeboden zeer sterk samenhangen en zijn verbonden met de uiteindelijke herbeoordeling. Uitgangspunt zou moeten zijn dat deze elementen inhoudelijk goed en logisch op elkaar aansluiten. Nu er op dit moment nog geen duidelijkheid is over de wijze waarop de herbeoordeling zal worden vormgegeven, is het ook lastig op dit moment definitief te adviseren over de vormgeving van het traject tot aan de herbeoordeling. Dit laat echter onverlet dat het Adviescollege op een heel aantal punten al wel inhoudelijk kan adviseren, met name waar het de invulling van de detentieperiode betreft.

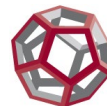
Het voert te ver om tot in detail te beschrijven hoe de detentieperiode vanaf het onherroepelijk worden van de beslissing tot oplegging van de levenslange gevangenisstraf tot aan de herbeoordeling er idealiter uit zou moeten zien. Het Adviescollege heeft er daarom voor gekozen te volstaan met het formuleren van aandachtspunten. Waar nodig zal dieper op specifieke onderwerpen worden ingegaan. Daarnaast geldt dat het merendeel van de in de adviesaanvraag genoemde punten op enigerlei wijze aan de orde is gekomen in de Evaluatie Besluit Adviescollege Levenslanggestraften van de Erasmus Universiteit Rotterdam van oktober 2021. Bij het nadenken over vormgeving van de levenslange gevangenisstraf tot aan de herbeoordeling zou wat het Adviescollege betreft zo veel mogelijk aansluiting gezocht moeten worden bij de uitkomsten en aanbevelingen uit het evaluatieonderzoek.

Wat betreft de algemene aandachtspunten tijdens de (gehele) detentieperiode wijst het Adviescollege op vier punten. Ten eerste het verschil in perspectief tussen tijdelijke gevangenisstraffen enerzijds en de levenslange gevangenisstraf anderzijds. Ten tweede wijst het Adviescollege er op dat de juridische mogelijkheden thans onvoldoende zijn gebleken om te voorzien in de behoefte om op een goede manier invulling te kunnen geven aan resocialisatie en de re-integratie(fase). In het bijzonder gaat het om het mogelijk maken van een meer gefaseerde resocialisatie en re-integratie (met inbegrip van verschillende verloffmodaliteiten). Ten derde zou er gedurende de gehele fase van tenuitvoerlegging van de straf meer ruimte moeten zijn voor maatwerk op individueel niveau. Ten vierde vraagt het Adviescollege aandacht voor de rol van de wetenschap in de fase van de tenuitvoerlegging, waar mogelijk kunnen inzichten uit de wetenschap worden betrokken. Kern van de geformuleerde uitgangspunten is dat een adequate en passende invulling van de detentieperiode tot aan de herbeoordeling, met ruimte voor maatwerk, essentieel is en dient te worden gezien in de sleutel van het perspectief dat geboden dient te worden aan levenslanggestraften, zoals volgt uit de jurisprudentie.

In de daaropvolgende paragrafen van het advies wordt ingegaan op de in de adviesaanvraag geformuleerde vragen. De beantwoording van de vragen wordt hieronder op hoofdlijnen uiteen gezet. Hopelijk nodigt deze uiteenzetting uit tot het lezen van de uitgebreide en genuanceerde beantwoording in het volledige advies, waar ik u graag naar verwijs. Over de beantwoording van de eerste twee vragen heeft het Adviescollege zich op diverse momenten al eerder uitgesproken. De kern van de beantwoording van die vragen komt er op neer dat verlop (behoudens humanitair verlop) het beste past binnen de re-integratiefase en andere resocialisatie- en re-integratieactiviteiten op basis van maatwerk al gedurende de gehele detentieperiode mogelijk zouden moeten zijn. Bij de invulling van de detentieperiode zou het recht op perspectief en voorbereiding op een eventuele terugkeer in de samenleving centraal moeten staan, gelet op de jurisprudentie en resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Bij de beantwoording van de derde (en vierde) vraag wordt de huidige regeling uiteengezet, waarbij wordt opgemerkt dat de nadelen van het huidige systeem ook ondervangen kunnen worden door het Besluit aan te passen door een bepaling op te nemen dat de Minister een positief advies volgt, tenzij hij daar op zwaarwegende gronden gemotiveerd van afwijkt. Vervolgens worden er twee alternatieve denkrichtingen uiteengezet, te weten (a) het overhevelen van de beslissing over toelating tot de re-integratiefase en het aanbieden van re-integratieactiviteiten naar de rechter en (b) het overhevelen van de beslissing tot toelating tot de re-integratiefase naar de rechter (en handhaving van de verantwoordelijkheid van de Minister voor het aanbieden van re-integratieactiviteiten). Alleen denkrichting b is voor het Adviescollege een mogelijk alternatief voor de huidige regeling. In beide alternatieve denkrichtingen ziet het Adviescollege een rol voor zichzelf weggelegd. Per denkrichting worden voor- en nadelen uiteengezet en belangrijke aandachtspunten geformuleerd. Bij de beantwoording van de laatste vraag gaat het Adviescollege in op de toetsingscriteria. Samengevat zijn de eerste drie criteria uit artikel 4, vierde lid, van het besluit goed werkbaar. Het vierde criterium – de impact op de slachtoffers en nabestaanden, en in de sleutel daarvan de vergelding – blijkt in de praktijk moeilijk hanteerbaar. Het Adviescollege pleit ervoor dit criterium te herzien. Concreet stelt het Adviescollege voor om het vierde criterium te herformuleren als 'de geschokt rechtsorde' als contra-indicatie en in het Besluit een zelfstandige bepaling op te nemen dat in geval van re-integratie de belangen van slachtoffers en nabestaanden meegenomen moeten worden bij de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de re-integratie.

Het Adviescollege is graag bereid het advies nader toe te lichten en desgewenst op specifieke onderdelen nader te adviseren. Het advies zal op woensdag 5 juli aanstaande worden gepubliceerd op onze website.

Hoogachtend,

H.W. Samson-Geerlings,
voorzitter

Namens deze,

mr. L. van Gaal en mr. F.A.A.M. van der Veen
Secretarissen Adviescollege Levenslanggestraften